

ПАМЯЦЬ СЭРЦА

Погибшие живут среди живых,
Ушедшие ушли, чтобы вернуться,
Во всех сердцах, во всех домах людских,
Неслышные шаги их раздаются
Забывать их – значит их предать!
Стать равнодушным хуже, чем убийцей
И не чугун, не бронза, не гранит,
А память поколений их хранит!
Вот почему посмертно они живы!
Мы учимся сегодня, чтоб завтра строить,
Чтоб небосвод был вечно голубой!
Нет, не забудем никогда героев,
Что ради жизни шли в бессмертный бой.

Прошла война, прошла страда,
Но боль взывает к людям:
Давайте люди никогда об этом не забудем
Пусть память верную о ней хранят, об этой муке,
И дети нынешних детей, и наших внуков внуки.
Затем, чтоб это позабыть не смели поколения,
Затем, чтоб нам счастливым быть,
А счастье – не забвеньё.

Память
Разве можно забыть эти дни,
Когда в детстве мы взрослыми стали,
Партизанские тропы войны, где хороших друзей потеряли.
Разве можно забыть седину на рассвете в неполных 15,
Зверства немцев, концлагерь, войну,
И бомбежки, что с ужасом снятся.
Разве можно забыть, как в борьбе,
Нас единая воля сплотила,
Как за счастье и мир на земле
Дорогою ценой заплатили.

Эмилия Шаврова

Письмо с фронта

*Меня растила, воспитала,
пуще глаза сына берегла,
Своего кусочка не доедала,
И ночами часто не спала.
Плакала когда на фронт послала,
Медлила со станции уйти.
И сама меня благословила
на суровом воинском пути.
И пошел твой сын белоголовый,
Материнской ласкою храним,
По стезе невиданно суровой,
По местам неслыханно глухим.
Ты со мной незримо проходила,
По просторам выжженных равнин.
Вражеский штык от сердца отводила,
От немецких сберегала мин.
Ну, а если, знамя охраняя,
Смерть приму, тогда тому и быть:
Ты сама меня учила, дорогая,
Больше жизни Родину любить.*

Василий Егорович Волков
Погиб под Таглином 22 сентября 1944 года

Незабыўнае

Першыя дні вайны на Смаргоншчыне

Першымі прынялі на сябе ўдар нямецка-фашыстскіх захватчыкаў група савецкіх воінаў у складзе 5 чалавек (3 салдаты і 2 афіцэры). Прозвішчы іх не ўстаноўлены. 25 чэрвеня 1941 года ля пераезда Гаўці яны гадзіну трымалі наступленне немцаў. Сведкай гэтых падзей стала безымянная магіла ў в. Гаўці. На подступах да горада ля вескі Арэхаўка мужна змагаліся курсанты Вілейскага пяхотнага вучылішча (камандзір – маер А. Раўгала). Па сведках старажылаў, тут загінула больш за 30 чалавек.

Партызаны Смаргоншчыны

У гады Вялікай Айчыннай вайны на Смаргоншчыне дзейнічалі:

1. 2-ая партызанская брыгада імя Суворова (камандзір – Аўсяннікаў Андрэй Паўлавіч)
2. Брыгада імя Будзеннага (камандзір – Чаркасаў Васіль Аляксандравіч)
3. Брыгада «За Савецкую Беларусь» (камандзір-Герой Савецкага Саюза Валынец Андрэй Іванавіч)
4. Брыгада імя Варашылава (камандзір – Федар рыгоравіч Макараў)

Падпольшчыкі групы “Бура” В. Козел і А. Кавяза ля раз’езда Белая былі адпраўлены, каб падарваць варожы цягнік (27 ліпеня 1944 года). Але немцы высачылі іх. Калі партызаны падыходзілі да чыгункі, фашысты адкрылі агонь. Пачаўся бой. Варожая куля папала ў міну, і хлопцы загінулі на месцы. У памяць аб гэтых падзеях ля завода “Смаргоньсілікатабетон” стаіць помнік героям.

Наша боль і смутак

З прыходам на нашу тэрыторыю немцаў начальнікам паліцыі Вольтманам у кастрычніку 1941 года было створана гета

Гета – ад слова італьянскага паходжання так у сярэднявеччы называлі кварталы, дзе жылі яўрэі, але пры немцах гэта слова стала сінонімам болю, жаху, знішчэння.

Як устаноўлена са слоў сведкаў, у гета было сагнана 3280 чалавек. Яно цягнулася па сучаснай вуліцы Савецкай да канцэрна «Праінтэкс» і па вуліцы Гагарына да магазіна «Ліст». Гета было перапоўнена. У адным доме жылі ад трох да пяці сем'яў.

Тэрыторыя гета была абнесена калючым дротам, для яго жыхароў былі ўведзены апазнавальныя знакі- шасцівугольныя зоркі Давіда на грудзях і на спіне.

Вясной 1942 года пачалася адгрузка смаргонскіх яўрэяў у канцэнтрацыйныя лагеры Вільнюса, Панары, Кены, Штутгорта.

Так закончылася жахлівая гісторыя смаргонскага гета, але не яго вязняў. За час існавання гета на яго тэрыторыі загінула 878 чалавек.

На будынку «Беларусьбанк» знаходзіцца мемарыяльная дошка, Якая ўшаноўвае памяць загінуўшых вязняў гета.

Список
погибших в годы
Великой Отечественной войны

№	ФИО	Год, место рождения	Воинское звание	Обстоятельства гибели	Место захоронения
1	Авдевич Василий Степанович	1904 д. Перебновичи	рядовой	Пропал без вести	Неизвестно
2	Беницевич Алексей Иванович	1916 д. Светочь	Рядовой	1944 Венгрия	Неизвестно
3	Воронище Агафон Викторович	1914 д. Светочь	рядовой	1045 Венгрия	Неизвестно
4	Воронище Виктор Викторович	1924 д. Светочь	рядовой	1945 Венгрия	Неизвестно
5	Воронище Николай Павлович	1914 д. Светочь	рядовой	1945 Венгрия	Неизвестно
6	Жабинский Виктор Осипович	1906 д. Шутовичи	рядовой	1944	Неизвестно
7	Жабинский Иван Егорович	1916 д. Свиридовичи	рядовой	1944 пропал без вести	Неизвестно
8	Гришан Петр Валерьянович	1930 д. Сукневичи	рядовой	Умер в плену	Неизвестно
9	Жабинский Иосиф Николаевич	1916 д. Сукневичи	рядовой	1944	Неизвестно
10	Калодко Александр Сидорович	1906 д. Светочь	Рядовой	1944 Польша	Неизвестно

11	Каподко Константин Сидорович	1926 д.Светочь	Рядовой	1944 Венгрия	Неизвестно
12	Каподко Константин Маркович	1908 Светочь	Рядовой	1944 Венгрия	Неизвестно
13	Каподко Иван Петрович	1908 Светочь	Рядовой	1944 Венгрия	Неизвестно
14	Кулицкий Петр Осипович	1919 Шутовичи	Рядовой	1941 г.Львов	Неизвестно
15	Клепальский Иван Иосифович	1910 Белая	Рядовой	1945	Неизвестно
16	Лепешинский Владимир Антоневич	1907 Сукневичи	Сержант	1944 Германия	д.Ордан
17	Мьюский Фадей Егорович	1907 Свиридовичи	Сержант	1945 Венгрия	г.Будапешт
18	Мьшук Ефим Петрович	1921 Белая	Сержант	1944	Неизвестно
19	Мьюский Николай Иосифович	1906 Свиридовичи	Сержант	Пропал без вести	Неизвестно
20	Максимович Владимир Захарович	1922 Сукневичи	Сержант	Расстрелян за связь с партизанами	Г. Вилейка
21	Мартишконок Павел Алексеевич	1918 Шутовичи	Ст. сержант	1942 Орша	Неизвестно
22	Мьшук Виктор Юльянович	1918 Перебновичи	Рядовой	1941 под Ленинградом	Неизвестно

23	Мысский Михаил Михайлович	1908 Свиридовичи	Рядовой	1945 Венгрия	Неизвестно
24	Подлецук Владимир Викторович	1909 Перебновичи	Рядовой	1944 Польша	г. Слабудка
25	Пасынок Владимир Иванович	1914 Передновичи	Рядовой	1945 Венгрия	Неизвестно
26	Путьрский Михаил Осипович	1921 Свиридовичи	Рядовой	1944 Польша	Неизвестно
27	Счастный Иван Антонович	1920 Байбы	Рядовой	Пропал без вести	Неизвестно
28	Страцинский Иван Викторович	1911 Сукневичи	Рядовой	1944	Неизвестно
29	Сукневич Станислав Викентьевич	1905 Сукневичи	Рядовой	1944 Венгрия	Неизвестно
30	Страцинский Иван Сельвестрович	1901 Сукневичи	Рядовой	1944	Неизвестно
31	Страцинский Владимир Николаевич	1904 Сукневичи	Рядовой	02.02.1945 Латвия	Любинский р-н, захоронению № 19
32	Страцинский Константин Викентьевич	1907 Сукневичи	Рядовой	Пропал без вести	Неизвестно
33	Страцинский Михаил Иосифович	1924 Сукневичи	Рядовой	Пропал без вести	Неизвестно

34	Субоч Михаил Викторович	1904 Перебновици	Рядовой	1944 Венгрия	г. Будапешт
35	Сержан Петр Казимирович	1913 Свиридовичи	Рядовой	1945 Польша	Неизвестно
36	Страшинский Михаил Фадеевич	1906 Свиридовичи	Сержант	1945 Польша	с. Помара
37	Томишевский Михаил Федорович	1901 Байбы	Рядовой	1945 Германия	Неизвестно
38	Ушакевич Иосиф Викентьевич	1909 Судневичи	Рядовой	Пропал без вести	Неизвестно
39	Шабайкович Тофиль Викентьевич	1901 Светочь	Рядовой	1944 Польша	Неизвестно
40	Шабайкович Антон Викентьевич	1912 Светочь	Рядовой	1944 Польша	Неизвестно
41	Шульжикский Владимир Александрович	1912 Светочь	Рядовой	1944	Неизвестно

Шутовіч Валянціна Васільеўна

Нарадзілася 21 снежня 1928 г. в. Таросава Усвяцкага раена Смаленскай вобласці. Закончыла Шаршнеўскую НШ. Да пачатку ВАВВ пражывала разам з бацькамі і старэйшай сястрой Нінай.

У студзені 1942 г. Усвяцкі раен быў акупіраваны. Вёску Таросава спалілі нямецкія карацелі. Валянціна Васільеўна разам з маці жыла ў акопах, а затым перайшлі жыць у в. Часноў'е. Не раз нямецкія самалеты абстрэльвалі населеныя пункты. Па прыказу паліцаяў усіх жыхароў в. Часноў'е сагналі ў адно месца і пад канвоем адправілі ў г. Віцебск. Там усіх прыгнаных змясцілі ў канцлагеры. У канцлагерах над зняволенымі жорстка здзекваліся, марылі голадам. У Віцебску Валянціна Васільеўна знаходзілася з сакавіка па кастрычнік 1942 года. Затым яе разам з маці, сястрой перавялі ў Слуцкі канцлагер, дзе загінулі каля 100000 савецкіх людзей. Тут у Валянціны Васільеўны памерлі ад голаду два дваюродныя браты. Вызваленне прынеслі войскі Савецкай арміі ў 1944 г.

Валянціна Васільеўна засталася жыць ў Беларусі. Пасля вайны працавала піянерважатай у школе в. Суцькава, затым – у Смаргонскім райкоме камсамола. Закончыла Ашмянскае педвучылішча. Працавала настаўніцай пачатковых класаў у Байбаўскай васьмігадовай школе, перад выхадам на пенсію – выхавацельніцай у дзіцячым садку в. Шутовічы.

Узнагароджана медалямі “Ветэран працы”, “За доблесную працу”, медалямі да юбілеяў Перамогі.

Мае пасведчанне вязня фашысцкага канцлагера.

Шатраўскі Іван Ільіч

Нарадзіўся 19 лістапада 1924 года ў в. Пярэбнавічы . Закончыў 4 класы польскай школы ў в. Сукневічы. Вучыўся ў Смаргонскай сярэдняй школе. У перыяд акупацыі з 1941 года фашысты адправілі Івана Ільіча разам з іншай моладзю на прымусовыя работы па будаўніцтву другой лініі чыгункі Смаргонь – Залессе.

У 1944 годзе па падазрэнню ў супрацоўніцтве з партызанамі было арыштавана 72 чалавекі з навакольных вёсак, у тым ліку і Іван Ільіч. Усіх іх прывезлі ў турму г. Вілейкі. Там затрыманых жорстка дапытвалі, збівалі, марылі голадам. Частка з іх была растрэлена, а другая вывезена праз два тыдні на машынах у Докшыцы Віцебскай вобласці ў быўшае яўрэйскае гета, якое было ператворана ў канцлагер. Зняволеных збівалі гумавымі палкамі, выкарыстоўвалі на цяжкай фізічнай працы. Іван Ільіч некалькі разоў спрабаваў уцячы з канцлагера ў час работ у лесе і на балоце, але няўдала. Аднойчы фашысты адправілі яго ўзараць агарод ў в. Парфенава . Побач з вёскай быў лес і чыгунка. На гэты раз яму ўдалося ўцячы. Цягніком даехаў да Вілейкі, потым – да Маладзечна, затым пехатой да в. Пярэбнавічы, дзе хаваўся ад фашыстаў і паліцаў у жыцце, гумнах. Праз тыдзень Смаргонскі раён быў вызвалены ад захопнікаў.

18 ліпеня 1944 года Івана Ільіча па накіраванню раённага аддзела адукацыі быў накіраваны на працу настаўнікам ваеннай справы

ў Крэўскую СШ. З 1945 па 1949 гады вучыўся завочна ў Ашмянскім педагагічным вучыліўчы. Працаваў настаўнікам пачатковых класаў да 1955 года. У гэтым жа годзе сям'я з Крэва пераехала на Радзіму. Ў в.Пярэбравічы. Да выхаду на пенсію ў 1977 г. працаваў настаўнікам пачатковых класаў у Шутаўскай васьмігадовай школе. Карыстаўся заслужаным аўтарытэтам і павагай сярод калег, бацькоў і вучняў.

Мае пасведчанне вязня фашыскага канцлагера .

Цуран Міхаіл Міхайлавіч

Нарадзіўся 3 кастрычніка 1924 г. у в. Васілевічы Смаргонскага раена. Закончыў польскую школу ў в. Ляўкі, затым вучыўся ў г. Маладзечна ў ФЗА на машыніста чыгункі.

У пачатку вайны вучылішча было знішчана нямецкімі самалетамі. І Міхаіл Міхайлавіч вярнуўся ў Васілевічы. У 1944 г. пасля вызвалення Смаргонскага раена 23 ліпеня 1944 года быў прызваны ў рады 1 Беларускага фронту. З баямі прайшоў ад Брэста да Берліна. Пасля заканчэння вайны да 1947 г. служыў у Германіі. Дэмабілізаваўся з г. Чарняхоўск Калінінградскай вобласці. Да выхаду на пенсію працаваў у пажарнай частцы камбікормавага заводу.

Узнагароджаны многімі ардэнамі і медалямі:

« Ордэнам Айчынай вайны 2 ступені», медаллю « За адвагу», «За вызваленне Варшавы», « За ўзяцце Берліна», «За Перамогу над Германія ў Вав 1941 – 1945 г», медалем імя Г. Жукава, ветэран працы. Мае шмат падзячных франтавых лістоў і ўзнагарод да юбіляў Перамогі і Узброеных Сіл.

Мыскі Мікалай Міхайлавіч

Нарадзіўся 19 ліпеня 1919 года ў в. Свірыдавічы. Закончыў 4 класы польскай школы в. Свірыдавічы. Разам з бацькамі працаваў на сваёй зямлі да 1939 года. Пасля аб'яднання Усходняй і Заходняй Беларусі некалькі сямей арганізавалі калгас імя Сталіна, якім кіраваў Шутовіч Франц Іванавіч. Уступіла ў калгас і сям'я Мыскіх. У 1940 годзе Мікалай Міхайлавіч тры месяцы вучыўся ў г. Глыбокае на трактарыста. Затым вярнуўся працаваць у свой калгас.

22 кастрычніка 1940г. Мыскі М. М. Быў прызваны ў Чырвоную Армію. Служыў у Саратаве ў танкавым вучылішчы, адтуль яго перавялі ў г. Ульянаўск. Ваеннаслужачыя ахоўвалі ваенны завод і чыгуначны мост праз Волгу, а затым сакрэтны ваенны завод у Чалябінску. У 1944 годзе Мікалая Міхайлавіча адправілі ў дзеючую армію на 1 Беларускі фронт. Быў паранены і месяц знаходзіўся ў шпіталі. Прымаў удзел у вызваленні Польшчы і ў штурме Берліна. З Берліна полк, у якім служыў Мыскі М. М., быў накіраваны ў Венгрыю, а затым – у Беларусь.

Дэмабілізаваўся Мікалай Міхайлавіч 6 кастрычніка 1946г. З 1947 года кіраваў паляводнай брыгадай у калгасах “Ударнік” і “Шлях сацыялізму”. З 1949 па 1950 гады ўзначальваў Шутавіцкі сельскі Савет. З 1950г. працаваў брыгадзірам МТС, а пасля яе рэарганізацыі – трактарыстам у калгасе “Радзіма”. Апошнія 13 год перад выхадам на пенсію працаваў клапаўшчыком на зернескладзе. Неаднаразова выбіраўся дэпутатам сельскага Савета.

З жонкай Станіславай Адольфаўнай пражылі 58 гадоў. Маюць 4 дзяцей, 7 унукаў, 5 праўнукаў.

За мужнасць і гераізм, праяўленыя на фронце, узнагароджаны медалямі “За адвагу”, “За ўзяцце Берліна”, “За Перамогу над Германіяй у Вав 1941-1945гг.”, медалем імя Г. Жукава, ордэнам Айчыннай вайны 2 ступені.

Нашы ветэраны

1. Мыскі Мікалай Міхайлавіч, в. Свірыдавічы

2. Цуран Міхаіл Міхайлавіч, в. Светач

3. Голубей Петр Федаравіч в. Байбы

Вязні канцлагераў

1. Шутовіч Валянціна Васільеўна, в. Шутавічы

2. Шатраўскі Іван Ільіч в. Пярэбнавічы